

मानसोल्लास

.. श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रम् ..

विश्वं दर्पणदृश्यमाननगरीतुल्यं निजान्तर्गतं
पश्यन्नात्मनि मायया बहिरिवोद्भूतं यथा निद्रया .
यः साक्षात्कुरुते प्रबोधसमये स्वात्मानमेवाद्वयं
तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. १..
बीजस्यान्तरिवाङ्कुरो जगदितं प्राङ्निर्विकल्पं पुनः
मायाकल्पितदेशकालकलनावैचित्र्यचित्रीकृतम् .
मायावीव विजृम्भयत्यपि महायोगीव यःस्वेच्छया
तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. २..
यस्यैव स्फुरणं सदात्मकमसत्कल्पार्थगं भासते
साक्षात्तत्त्वमसीति वेदवचसा यो बोधयत्याश्रितान् .
यत्साक्षात्करणोद्भवेन्नपुनरावृत्तिर्भवाम्भोनिधौ
तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. ३..
नानाच्छिद्रघटोदरस्थितमहाटीपप्रभाभास्वरं
ज्ञानं यस्य तु चक्षुरादिकरणद्वारा बहिःस्पन्दते .
जानामीति तमेव भान्तमनुभात्येतत्समस्तं जगत्
तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. ४..
देहं प्राणमपीन्द्रियाण्यपि चलां बुद्धिं च शून्यं विदुः
स्त्रीबालान्धजडोपमास्त्वहमिति भ्रान्ता भृशं वादिनः .
मायाशक्तिविलासकल्पितमहाव्यामोहसंहारिणे
तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. ५..
राहुग्रस्तदिवकरेन्दुसदृशो मायासमाच्छादनात्
सन्मात्रः करणोपसंहरणतो योऽभूत्सुषुप्तः पुमान् .
प्रागस्वाप्समिति प्रबोधसमये यः प्रत्यभिज्ञायते
तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. ६..

બાલ્યાદિષ્વપિ જાગ્રદાદિષુ તથા સર્વાસ્વવસ્થાસ્વપિ
 વ્યાવૃત્તાસ્વનુવર્તમાનમહમિત્યન્તઃ સ્ફુરન્તં સદા .
 સ્વાત્માનં પ્રકટીકરોતિ ભજતાં યો મુદ્રયા ભદ્રયા
 તસ્મૈ શ્રી ગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે .. ૭..
 વિશ્વં પશ્યતિ કાર્યકારણતયા સ્વસ્વામિસંબન્ધતઃ
 શિષ્યાચાર્યતયા તથૈવ પિતૃપુત્રાધાત્મના ભેદતઃ .
 સ્વપ્ને જાગ્રતિ વા એષ પુરુષો માયાપરિભ્રામિતઃ
 તસ્મૈ શ્રી ગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે .. ૮..
 ભૂરભ્રમાંસ્યનલોડનિલોડમ્બરમહર્નાથો હિમાંશુઃ પુમાન્
 ઇત્યાભાતિ ચરાચરાત્મકમિદં યસ્યૈવ મૂર્ત્યષ્ટકમ્ .
 નાન્યત્કિચન વિદ્યતે વિમૃશતાં યસ્માત્પરસ્માદ્વિભોઃ
 તસ્મૈ શ્રી ગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે .. ૯..
 સર્વાત્મત્વમિતિ સ્ફુટીકૃતમિદં યસ્માદમુષ્મિંસ્તવે
 તેનાસ્ય શ્રવણાત્તદર્થમનનાદ્ધ્યાનાઞ્ચ સંકીર્તનાત્ .
 સર્વાત્મત્વમહાવિભૂતિસહિતં સ્યાદીશ્વરત્વં સ્વતઃ
 સિદ્ધ્યેતત્પુનરષ્ટધા પરિણતં ચૈશ્વર્યમવ્યાહતમ્ .. ૧૦..
 .. માનસોલ્લાસ ..
 વિશ્વં દર્પણદૃશ્યમાનનગરીતુલ્યં નિજાન્તર્ગતં
 પશ્યન્નાત્મનિ માયયા બહિરિવોલ્લૂતં યથા નિદ્રયા .
 યઃ સાક્ષાત્કુરુતે પ્રબોધસમયે સ્વાત્માનમેવાદ્ર્યં
 તસ્મૈ શ્રી ગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે .. ૧..
 મઙ્ગળં દિશતુ મે વિનાયકો
 મઙ્ગળં દિશતુ મે સરસ્વતી .
 મઙ્ગળં દિશતુ મે મહેશ્વરો
 મઙ્ગળં દિશતુ મે સદાશિવઃ .. ૧..
 આત્મલાભાત્પરો લાભો નાસ્તીતિ મુનયો વિદુઃ .

तल्लाभार्थं कविः स्तौति स्वात्मानं परमेश्वरम् .. २..
 स्वेच्छया सृष्टमाविश्य विश्वं यो मनसि स्थितः .
 स्तोत्रेण स्तूयतेऽनेन स एव परमेश्वरः .. ३..
 अस्ति प्रकाशत एति व्यवहारः प्रवर्तते .
 तज्यास्तित्वं प्रकाशत्वं कस्मिन्नर्थे प्रतिष्ठितम् .. ४..
 किं तेषु तेषु वार्येषु किं वा सर्वात्मनीश्वरे .
 ईश्वरत्वं च ज्ञवत्वं सर्वात्मत्वं च कीदृशम् .. ५..
 जानीयात्कथं ज्ञवः किं तज्ज्ञानस्य साधनम् .
 ज्ञानात्तस्य क्वलं किं स्यादेकत्वं च कथं भवेत् .. ६..
 सर्वज्ञः सर्वकर्ता च कथमात्मा भविष्यति .
 शिष्यं प्रतीत्यं पृच्छन्तं वक्षुमारभते गुरुः .. ७..
 अन्तरस्मिन्निमे लोका अन्तर्विश्वमिदं जगत् .
 बहिर्विमाययाऽऽभाति दर्पणे स्वशरीरवत् .. ८..
 स्वप्ने स्वान्तर्गतं विश्वं यथा पृथगिवेक्ष्यते .
 तथैव जाग्रत्कालेऽपि प्रपयोऽयं विविच्यताम् .. ९..
 स्वप्ने स्वसत्त्वार्थानां सत्ता नान्येति निश्चिता .
 को जाग्रति विशेषोऽस्ति ज्ञानामाशु नाशिनाम् .. १०..
 स्वप्ने प्रकाशो भावानां स्वप्रकाशान्न हीतरः .
 जाग्रत्यपि तथैवेति निश्चिन्वन्ति विपश्चितः .. ११..
 निद्रया दर्शितानर्थान् पश्यति यथोत्थितः .
 सम्यग्ज्ञानोऽयद्यदूर्ध्वं तथा विश्वं न पश्यति .. १२..
 अनादिमायया सुप्तो यदा ज्ञवः प्रबुध्यते .
 अजन्मनिद्रमस्वप्नमद्वैतं बुध्यते तदा .. १३..
 श्रुत्याऽऽचार्यप्रसादेन योगाभ्यासवशेन च .
 ईश्वरानुग्रहेणापि स्वात्मबोधो यदा भवेत् .. १४..
 मुक्तं यथाऽन्नं कुक्षिस्थं स्वात्मत्वेनैव पश्यति .

पूष्पाङ्गनाकवर्णितं विश्वं योगीश्वरस्तथा .. १५..
 यथा स्वप्ने नृपो भूत्वा भुक्त्वा भोगान्यथेप्सितान् .
 अतुरङ्गबलोपेतः शत्रुं जित्वा रणाङ्गाणे .. १६..
 परात्पराजितो भूत्वा वनं प्राप्य तपश्चरन् .
 मुहूर्तमात्रमात्मानं मन्यते कल्पज्जिविनम् .. १७..
 तथैव जाग्रत्कालेऽपि मनोराज्यं करोत्यसौ .
 कालनद्योधयोगेन क्षीणमायुर्न पश्यति .. १८..
 मेघञ्छन्नोऽशुमालीव मायया मोहितोऽधिकम् .
 किञ्चित्कर्ता च किञ्चिज्ज्ञो लक्ष्यते परमेश्वरः .. १९..
 यद्यत्करोति जानाति तस्मिन्तस्मिन्परेश्वरः .
 राजा विद्वान् स्वसामर्थ्यादीश्वरोऽयमितीर्यते .. २०..
 ज्ञानक्रिये शिवेनैक्यात्सङ्क्रान्ते सर्वजनुषु .
 ईश्वरत्वं च ज्ञवानां सिद्धं तच्छक्तिसङ्गमात् .. २१..
 अयं घटोऽयं पट इत्येवं नानाप्रतीतिषु .
 अर्कप्रभेव स्वज्ञानं स्वयमेव प्रकाशते .. २२..
 ज्ञानं न चेत्स्वयं सिद्धं जगद्व्यं तमो भवेत् .
 न चेदस्य क्रिया काचित् व्यवहारः कथं भवेत् .. २३..
 क्रिया नाम परिस्पन्दपरिणामस्वरूपिणी .
 स्पन्दमाने बहिर्ज्ञाने तदङ्कुरवद्बुद्धवेत् .. २४..
 उत्पाद्यप्राप्यसंस्कार्यविकार्योपाश्रया क्रिया .
 करोति गच्छत्युन्मार्ष्टि छिनत्तीति प्रतीयते .. २५..
 शिवो ब्रह्मादित्तेषु सर्वज्ञ इति भासते .
 देवतिर्यङ्मनुष्येषु किञ्चिज्ज्ञस्तारतम्यतः .. २६..
 जरायुजोऽण्डजश्चैव स्वेदजः पुनरुद्भिदः .
 अेते अतुर्विधाः देहाः क्रमशो न्यूनवृत्तयः .. २७..
 ब्रह्मादितिस्तम्भपर्यन्ता स्वप्नकल्पैव कल्पना .

સાક્ષાત્કૃતેડનવચ્છિન્નપ્રકાશે પરમાત્મનિ .. ૨૮..
 અણોરણીયામ્હતો મહીયાનિતિ વેદવાક્ .
 રુદ્રોપનિષદ્યેતં સ્તૌતિ સર્વાત્મકં શિવમ્ .. ૨૯..
 ઈશ્વરો ગુરુરાત્મેતિ મૂર્તિભેદવિભાગિને .
 વ્યોમવદ્ધ્યાપ્તદેહાય દક્ષિણામૂર્તયે નમઃ .. ૩૦..
 ઇતિ શ્રીદક્ષિણામૂર્તિસ્તોત્રાર્થપ્રતિપાદકે .
 પ્રબન્ધે માનસોલ્લાસે પ્રથમોલ્લાસસંગ્રહઃ .. ૩૧..
 બીજસ્યાન્તરિવાડ્કુરો જગદિદં પ્રાહ્નિર્વિકલ્પં પુનઃ
 માયાકલ્પિતદેશકાલકલનાવૈચિત્રચિત્રીકૃતમ્ .
 માયાવીવ વિજૃમ્ભયત્યપિ મહાયોગીવ યઃસ્વેચ્છયા
 તસ્મૈ શ્રી ગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે .. ૨..
 ઉપાદાનં પ્રપચસ્ય સંયુક્તાઃ પરમાણવઃ .
 મૃદન્વિતો ઘટસ્તસ્માદ્દાસતે નેશ્વરાન્વિતઃ .. ૧..
 પરમાણુગતા એવ ગુણા રૂપરસાદયઃ .
 કાર્યે સમાનજાતીયમારભન્તે ગુણાન્તરમ્ .. ૨..
 કાર્યં યત્ર સમન્વેતિ કારણં સમવાયિ તત્ .
 ચક્રાદ્યં સાધનં યત્તુ ઘટસ્યાસમવાયિ તત્ .. ૩..
 સમવાયિનિ તિષ્ઠેદ્યત્ સમવાય્યાશ્રયે તથા .
 કાર્યેડવધૃતસામર્થ્યં કલ્યતેડસમવાયિ તત્ .. ૪..
 નિમિત્તં કારણં તેષામીશ્વરશ્ચ કુલાલવત્ .
 યત્કાર્યં જાયતે યસ્માત્તસ્મિન્ તત્પ્રતિતિષ્ઠતિ .. ૫..
 મૃત્તિકાયાં ઘટસ્તન્તૌ પટઃ સ્વાર્ણેડડ્ગુલીયકમ્ .
 ઇતિ વૈશેષિકાઃ પ્રાહુસ્તથા નૈયાયિકા અપિ .. ૬..
 રજઃ સત્ત્વં તમશ્ચેતિ પ્રધાનસ્ય ગુણાસ્ત્રયઃ .
 રજો રક્તં ચલં તેષુ સત્ત્વં શુક્લં પ્રકાશકમ્ .. ૭..
 તમઃ કૃષ્ણં ચાવરકં સૃષ્ટિસ્થિત્યન્તહેતવઃ .

ઇતિ સાંખ્યાશ્ચ ભાષન્તે તેષાં દૂષણ ઉચ્યતે .. ૮..
 અડ્કુરાદિક્કલાન્તેષુ કાર્યેષ્વસ્તિત્વમિષ્યતે .
 કુત આગત્ય સમ્બદ્ધા વટબીજેષુ તે કણાઃ .. ૯..
 કારણાનુગતં કાર્યમિતિ સર્વેશ્ચ સમ્મતમ્ .
 તસ્માત્સત્તા સ્ફુરતા ચ સર્વત્રાપ્યનુવર્તતે .. ૧૦..
 પુષ્પે ક્કલત્વમાપન્ને ક્કીરે ચ દધિતાં ગતે .
 વિજાતીયાઃ પ્રતીયન્તે ગુણા રૂપરસાદયઃ .. ૧૧..
 કારણં કાર્યમંશોડશી જાતિવ્યક્તી ગુણી ગુણઃ .
 ક્રિયા ક્રિયાવાનિત્યાદ્યાઃ પ્રકાશસ્યૈવ કલ્પનાઃ .. ૧૨..
 ચૈતન્યં પરમાણૂનાં પ્રધાનસ્યાપિ નેષ્યતે .
 જ્ઞાનક્રિયે જગત્કલ્પતૌ દૃશ્યતે ચૈતનાશ્રયે .. ૧૩..
 કાલરૂપક્રિયાશક્ત્યા ક્કીરાત્પરિણમેદધિ .
 જ્ઞાતૃજ્ઞાનજ્ઞેયરૂપં જ્ઞાનશક્ત્યા ભવેજજગત્ .. ૧૪..
 જ્ઞાનં દ્વિધા વસ્તુમાત્રદ્યોતકં નિર્વિકલ્પકમ્ .
 સવિકલ્પન્તુ સંજ્ઞાદિદ્યોતકત્વાદનેકધા .. ૧૫..
 સડ્કલ્પસંશયભ્રાન્તિસ્મૃતિસાદૃશ્યનિશ્ચયાઃ .
 ઊહોડનધ્યવસાયશ્ચ તથાડન્યેનુભવા અપિ.. ૧૬..
 પ્રત્યક્ષમેકં ચાર્વાકાઃ કણાદસુગતૌ પુનઃ .
 અનુમાન ચ તચ્ચાપિ સાંખ્યાઃ શબ્દં ચ તે અપિ .. ૧૭..
 ન્યાયૈકદર્શિનોપ્યવેમુપમાનં ચ કે ચન .
 અર્થાપત્યા સહૈતાનિ ચત્વાર્યાહ પ્રભાકરઃ .. ૧૮..
 અભાવષષ્ઠાન્યેતાનિ ભાટ્ટા વેદાન્તિનસ્તથા .
 સમ્ભવૈતિહ્યયુક્તાનિ તાનિ પૌરાણિકા જગુઃ .. ૧૯..
 દ્રવ્યં ગુણસ્તથા કર્મ સામન્યં ચ વિશેષકમ્ .
 સમવાયં ચ કાણાદાઃ પદાર્થાન્નિટ્પ્રચક્ષતે .. ૨૦..
 નવ દ્રવ્યાણિ ભૂતાનિ દિક્કાલાત્મમનાંસિ ચ .

अतुर्विशतिरेव स्युर्गुणाः शब्दादिपञ्चकम् .. २१..
 परिमाणं च सङ्ख्या च द्वौ संयोगविभागकौ .
 स्वभावतः पृथक्त्वं च गुरुत्वं द्रवता पुनः .. २२..
 परत्वं चापरत्वं च स्नेहः संस्कार इत्यपि .
 धीर्द्वेषसुखदुःखेच्छाधर्माधर्मप्रयत्नकाः .. २३..
 संस्कारस्त्रिविधो वेग इष्यादेर्गतिकारणम् .
 दृष्टश्रुतानुभूतार्थस्मृतिहेतुश्च भावना .. २४..
 स्थितस्थापकता नाम पूर्ववत्स्थितिकारणम् .
 आकृष्टशाप्ताभूष्णैर्वा स्पष्टमेवोपलक्ष्यते .. २५..
 उत्क्षेपणमवक्षेपो गमनं च प्रसारणम् .
 आकुचनमिति प्राहुः कर्म पञ्चविधं बुधाः .. २६..
 सामान्यं द्विविधं प्रोक्तं परं चापरमेव च .
 परं सतैव सर्वत्र तदनुस्यूतवर्तनम् .. २७..
 द्रव्यत्वं च गुणत्वाद्यं सामान्यमपरं तथा .
 विशेषाः स्युरनन्तास्ते व्यावृत्तिज्ञानहेतवः .. २८..
 रूपस्येव धटे नित्यः सम्बन्धः समवायकः .
 कालाकाशादिगात्मानो नित्याश्च विभवश्च ते .. २९..
 अतुर्विधाः परिच्छिन्ना नित्याश्च परमाणवः .
 इति वैशेषिकमते पदार्थाः षट् प्रकीर्तिताः .. ३०..
 माया प्रधानमव्यक्तमविद्याऽज्ञानमक्षरम् .
 अव्याकृतं च प्रकृतिः तम इत्यभिधीयते .. ३१..
 मायायां ब्रह्मचैतन्यप्रतिबिम्बानुषङ्गतः .
 महत्कालपुमांसः स्युः महत्त्वाद्दहं कृतिः .. ३२..
 तामसात्स्युरहङ्कारात्मानिलाग्न्यम्बुभूमयः .
 शब्दः स्पर्शश्च रूपं च रसो गन्धोऽप्यनुकृमात् .. ३३..
 इन्द्रियाणां च विषया भूतानामपि ते गुणाः .

દેવાઃ સદાશિવશ્ચેશો રુદ્રો વિષ્ણુશ્ચતુર્મુખઃ .. ૩૪..
 સાત્વિકાત્સ્યાદહ્કારાદન્તઃકરણધીન્દ્રિયમ્ .
 મનો બુદ્ધિરહ્કારશ્ચિત્તં કરણમાન્તરમ્ .. ૩૫..
 સંશયો નિશ્ચયો ગર્વઃ સ્મરણં વિષયા અમી .
 ચન્દ્રઃ પ્રજાપતી રુદ્રઃ ક્ષેત્રજ ઇતિ દેવતાઃ .. ૩૬..
 શ્રોત્રં ત્વક્ચક્ષુ જિહ્વા ધ્રાણં જ્ઞાનેન્દ્રિયં વિદુઃ .
 દિગ્વાતસૂર્યવરુણા નાસત્યૌ દેવતાઃ સ્મૃતાઃ .. ૩૭..
 રાજસાત્સ્યુરહ્કારાત્કર્મેન્દ્રિયસમીરણાઃ .
 કર્મેન્દ્રિયાણિ વાક્યાણિઃ પાદઃ પાયુરુપસ્થકમ્ .. ૩૮..
 વચનાદાનગમનવિસર્ગાનન્દસંજકાઃ .
 વિષયા દેવતાસ્તેષાં વહ્નીન્દ્રોપેન્દ્રમૃત્યુકાઃ .. ૩૯..
 પ્રાણોપાનઃ સમાનશ્ચોદાનવ્યાનૌ ચ વાયવઃ .
 ભૂતૈસ્તુ પચમ્નિઃ પ્રાણૈઃ ચતુર્દશમ્નિરિન્દ્રિયૈઃ .. ૪૦..
 ચતુર્વિંશતિતત્વાનિ સાઙ્ખ્યશાસ્ત્રવિદો વિદુઃ .
 મહાન્કાલઃ પ્રધાનં ચ માયાવિદ્યૈ ચ પૂરુષઃ .. ૪૧..
 ઇતિ પૌરાણિકાઃ પ્રાહુસ્ત્રિંશત્તત્વાનિ તૈઃ સહ .
 બિન્દુનાદૌ શક્તિશિવૌ શાન્તાતીતૌ તતઃ પરમ્ .. ૪૨..
 ષટ્ત્રિંશત્તત્વમિત્યુક્તં શૈવાગમવિશારદૈઃ .
 સર્વે વિકલ્પાઃ પ્રાગાસન બીજેડ્કુર ઇવાત્મનિ .. ૪૩..
 ઇચ્છાજ્ઞાનક્રિયારૂપમાયયા તે વિજૃમ્ભિતાઃ .
 ઇચ્છાજ્ઞાનક્રિયાપૂર્વા યસ્માત્સર્વાઃ પ્રવૃત્તયઃ .. ૪૪..
 સર્વેડપિ જન્તવસ્તસ્માદીશ્વરા ઇતિ નિશ્ચિતાઃ .
 બીજાદ્વક્ષસ્તરોબીજં પારમ્પર્યેણ જાયતે .. ૪૫..
 ઇતિશઙ્કાનિવૃત્ત્યર્થં યોગિદૃષ્ટાન્તકીર્તનમ્ .
 વિશ્વામિત્રાદયઃ પૂર્વે પરિપક્વસમાધયઃ .. ૪૬..
 ઉપાદાનોપકરણપ્રયોજનવિવાર્જિતાઃ .

स्वेच्छया ससृजुः सर्गं सर्वभोगोपबृंहितम् .. ४७..
 ईश्वरोऽनन्तशक्तित्वात्स्वतन्त्रोऽन्यानपेक्षकः .
 स्वेच्छामात्रेण सकलं सृजत्यवति हन्ति च .. ४८..
 न कारकाणां व्यापारात्कर्ता स्यान्नित्य ईश्वरः .
 नापि प्रमाणव्यापरात् ज्ञाताऽसौ स्वप्रकाशकः .. ४९..
 ज्ञातृत्वमपि कर्तृत्वं स्वातन्त्र्यात्तस्य केवलम् .
 या चेच्छाशक्तिवैचित्री साऽस्य स्वच्छन्दकारिता .. ५०..
 यया कर्तुं न वा कर्तुमन्यथा कर्तुमर्हति .
 स्वतन्त्रामीश्वरेच्छां के परिच्छेत्तुमिहेशते .. ५१..
 श्रुतिश्च सोऽकामयतेतीच्छया सृष्टिमीशितुः .
 तस्मादात्मन आकाशः सम्भूत एति चाब्रवीत् .. ५२..
 निमित्तमात्रं चेदस्य जगतः परमेश्वरः .
 विकारित्वं विनाशित्वं भवेदस्य कुलालवत् .. ५३..
 बुद्ध्यादयो नव गुणाः नित्या अवेश्वरस्य चेत् .
 नित्येच्छावानं जगत्सृष्टौ प्रवतेतैव सर्वदा .. ५४..
 प्रवृत्त्युपरमाभावात्संसारो नैव नश्यति .
 मोक्षोपदेशो व्यर्थः स्यादागमोऽपि निरर्थकः .. ५५..
 तस्मान्मायाविलासोऽयं जगत्कर्तृत्वमीशितुः .
 अन्यमोक्षोपदेशादिव्यवहारोऽपि मायया .. ५६..
 एति श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रार्थप्रतिपादके .
 प्रबन्धे मानसोल्लासे द्वितीयोल्लाससंग्रहः .. ५७..
 यस्यैव स्फुरणं सदात्मकमसत्कल्पार्थगं भासते
 साक्षात्त्वमसीति वेदवचसा यो बोधयत्याश्रितान् .
 यत्साक्षात्करणोद्भवेन्नपुनरावृत्तिर्भवाम्मोनिधौ
 तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. ३..
 सत्तास्फुरते भावेषु कुत आगत्य सङ्गते .

બિમ્બાદિદર્પણન્યાયાદિત્યં પૃચ્છન્ પ્રબોધ્યતે .. ૧..
 અસત્કલ્પેષુ ભાવેષુ જડેષુ ક્ષણનાશિષુ .
 અસ્તિત્વં ચ પ્રકાશત્વં નિત્યાત્સંક્રામતીશ્વરાત્ .. ૨..
 આત્મસત્તૈવ સત્તૈષાં ભાવાનાં ન તતોડધિકા .
 તથૈવ સ્કુરણં ચૈષાં નાત્મસ્કુરણતોડધિકમ્ .. ૩..
 જ્ઞાનાનિ બહુરૂપાણિ તેષાં ચ વિષયા અપિ .
 અહ્કારેડનુષજયન્તે સૂત્રે મણિગણા ઇવ .. ૪..
 પ્રકાશામિન્નમેવૈતદ્વિશ્વં સર્વસ્ય ભાસતે .
 લહરીબુદ્બુદાદીનાં સલિલાન્ન પૃથક્સ્થિતિઃ .. ૫..
 જાનામિત્યેવ યજ્ઞજ્ઞાનં ભાવાનાવિશ્ય વર્તતે .
 જ્ઞાતં મયેતિ તત્પશ્ચાદ્વિશ્રામ્યત્યન્તરાત્મનિ .. ૬..
 ઘટાદિકાનિ કાર્યાણિ વિશ્રામ્યન્તિ મૃદાદિષુ .
 વિશ્વં પ્રકાશામિન્નત્વાદ્વિશ્રામ્યેત્પરમેશ્વરે .. ૭..
 સ્વગતેનૈવ કાળિમ્બા દર્પણં મલિનં યથા ..
 અજ્ઞાનેનાવૃતં જ્ઞાનં તેન મુહ્યન્તિ જન્તવઃ .. ૮..
 ઘટાકાશો મહાકાશો ઘટોપાધિકૃતો યથા .
 દેહોપાધિકૃતો ભેદો જીવાત્પરમાત્મનોઃ .. ૯..
 તત્ત્વમસ્યાદિવાક્યૈસ્તુ તયોરૈક્યં પ્રદર્શ્યતે .
 સોયં પુરુષ ઇત્યુક્તે પુમાનેકો હિ દૃશ્યતે .. ૧૦..
 યજ્જગત્કારણં તત્ત્વં તત્પદાર્થઃ સ ઉચ્યતે .
 દેહાદિભિઃ પરિચ્છિન્નો જીવસ્તુ ત્વંપદાભિધઃ .. ૧૧..
 તદ્દેશકાલાવસ્થાદૌ દૃષ્ટઃ સ ઇતિ કથ્યતે .
 તથૈતદ્દેશકાલાદૌ દૃષ્ટોડયમિતિ કીર્ત્યતે .. ૧૨..
 મુખ્યં તદેતદ્વૈશિષ્ટ્યં વિસૃજ્ય પદયોર્ઘ્યોઃ .
 પુમાત્રં લક્ષ્યત્યેકં યથા સોયં પુમાન્વચઃ .. ૧૩..
 પ્રત્યક્ષં ચ પરાક્ષં ચ ત્યક્વા તત્ત્વમસીતિ વાક્ .

तथैव लक्षयत्यैकं शुवात्मपरमात्मनोः .. १४..
 सामानाधिकरणाप्यः सम्बन्धः पद्योरिह .
 विशेषणविशेष्यत्वं सम्बन्धः स्यात्पदार्थयोः .. १५..
 लक्ष्यलक्षणसंयोगाद्वाक्यमैक्यं च बोधयेत् .
 गङ्गायां घोष एतिवन्न जहल्लक्षणा भवेत् .. १६..
 नाजहल्लक्षणाऽपि स्याच्छ्वेतोधावतिवाक्यवत् .
 तत्त्वमस्यादिवक्त्रानां लक्षणा भागलक्षणा .. १७..
 सोऽयं पुरुष एत्यादिवक्त्रानामिव कीर्तिता .
 त्मिन्नवृत्तिनिमित्तानां शब्दानामेकवस्तुनि .. १८..
 प्रवृत्तिस्तु सामानाधिकरणत्वमिहोच्यते .
 परस्यांशो विकारो वा शुवो वाक्येन नोच्यते .. १९..
 शुवात्मना प्रविष्टत्वात्स्वमायासृष्टमूर्तिषु .
 निरंशो निर्विकारोऽसौ श्रुत्या युक्त्या च गम्यते .. २०..
 धटाकाशो विकरो वा नांशो वा वियतो यथा .
 त्वमिन्द्रोसीतिवद्वाक्यं न जलु स्तुतितत्परम् .. २१..
 न सादृश्यपरं वाक्यमग्निर्माणवकादिवत् .
 न कार्यकारणत्वस्य साधनं मृद्घटादिवत् .. २२..
 न जाति व्यक्तिगमकं गौः जगद एतिवद्वचः .
 गुणगुण्यात्मकं वाक्यं नैतन्नीलोत्पलादिवत् .. २३..
 नोपासनापरं वाक्यं प्रतिमास्वीशबुद्धिवत् .
 न वौपचारिकं वाक्यं राजवद्राजपूरुषे .. २४..
 शुवात्मना प्रविष्टोऽसावीश्वरः श्रूयते यतः .
 देहेन्द्रियमनोबुद्धिप्राणाहङ्कारसंज्ञतौ .. २५..
 आत्मसङ्कलनादज्ञैरात्मत्वं प्रतिपाद्यते .
 वह्निधीः काष्ठलोहादौ वह्निसङ्कलनादिव .. २६..
 देहमन्नमयं कोशमाविश्यात्मा प्रकाशते .

स्थूलो बालः कृशः कृष्णो वार्णाश्रमविकल्पवान् .. २७..
 प्राणकोशेऽपि ज्वामि क्षुधितोऽस्मि पिपासितः .
 संशितो निश्चितो मन्ये एति कोशे मनोमये .. २८..
 विज्ञानमयकोशस्यो विजानामीति तिष्ठति .
 आनन्दमयकोशाप्ये त्वद्ङ्कारे पुराकृतैः .. २९..
 पुण्यैरुपासनामिश्र सुप्नितोऽस्मीति मोहते .
 एवं कंचुकितः कोशैः कंचुकैरिव पचामिः .. ३०..
 परिच्छिन्न एवाभाति व्याप्तोऽपि परमेश्वरः .
 यथा सलिलमाविश्य बहुधा भाति भस्करः .. ३१..
 तथा शरीराण्याविश्य बहुधा स्फुरतीश्वरः .
 कारणत्वं च कार्यत्वं तटस्थं लक्षणं तयोः .. ३२..
 शाखायां चन्द्र एतिवनैव मुप्यमिदं मतम् .
 महाप्रकाश एत्युक्तं स्वरूपं चन्द्रलक्षणम् .. ३३..
 सञ्चिदानन्दरूपत्वं स्वरूपं लक्षणं तयोः .
 अेकलक्षणयोरैक्यं वाक्येन प्रतिपाद्यते .. ३४..
 तस्मादेकप्रकाशत्वं सर्वात्मत्वमिति स्थितम् .
 देवतिर्यङ्मनुष्याणां प्रकाशान्न पृथक्स्थितिः .. ३५..
 ज्वः प्रकाशाभिन्नत्वात्सर्वात्मेत्यभिधीयते .
 एवं प्रकाशरूपत्वपरिज्ञाने दृढीकृते .. ३६..
 पुनरावृत्तिरहितं कैवल्यं पदमश्नुते .
 सकृत्प्रसक्तमात्रोऽपि सर्वात्मत्व यदृच्छया .. ३७..
 सर्वपापविनिर्मुक्तः शिवलोके महीयते .
 सर्वात्मभावना यस्य परिपक्वा महात्मनः .
 संसारतारकः साक्षात्स एव परमेश्वरः .. ३८..
 एति श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रार्थप्रतिपादके .
 प्रबन्धे मानसोल्लासे तृतीयोल्लाससंग्रहः .. ३९..

नानाच्छिद्रघटोदरस्थितमहाटीपप्रभाभास्वरं
 ज्ञानं यस्य तु चक्षुरादिकरणद्वारा बहिःस्पन्दते .
 ज्ञानामीति तमेव भान्तमनुभात्येतत्समस्तं जगत्
 तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. ४..
 स्वतः सन्तः प्रकाशन्ते भावा घटपटादयः .
 नेश्वरस्य समावेशादित्यस्योत्तरमुच्यते .. १..
 अहमित्यनुसन्धाता ज्ञानामीति न चेत्स्फुरेत् .
 कस्य को वा प्रकाशेत जगच्च स्यात्सुषुप्तवत् .. २..
 प्रागूर्ध्वं चासतां सत्त्वं वर्तमानेऽपि न स्वतः .
 तस्मादीशे स्थितं सत्त्वं प्रागूर्ध्वत्वविवर्जिते .. ३..
 स्वयमेव प्रकाशेरन् जडा यदिति विनेश्वरम् .
 सर्वं सर्वस्य भासेत न वा भासेत किञ्चन .. ४..
 तस्मात्सर्वज्ञमज्ञं वा जगत्स्यादेकरूपकम् .
 तुल्ये स्वयंप्रकाशत्वे जडयेतनयोर्मिथः .. ५..
 तुल्यमेव प्रसजयेरन् ग्राह्यग्राहकतादयः .
 इन्द्रियाणामनियमाख्याक्षुषा स्यू रसादयः .. ६..
 मलिनामलिनादर्शपश्चात्प्राग्भागतुल्ययोः .
 क्रियाशक्तिज्ञानशक्त्येरन्तःकरणभागयोः .. ७..
 प्रतिबिम्बे स्फुरन्नीशः कर्ता ज्ञातेति कथ्यते .
 बुद्धिः सत्त्वगुणोत्कर्षान्निर्मलो दर्पणो यथा .. ८..
 गृह्णाति विषयच्छायामात्मच्छायानुभावतः .
 अन्तःकरणसम्बन्धान्निजिलानीन्द्रियाण्यपि .. ९..
 रथाङ्गानेमिवलये कीलिता एव कीलकाः .
 नाङ्गोऽन्तःकरणे स्यूता जलसंस्यूतसूत्रवत् .. १०..
 ताभिस्तु गोणकान्ताभिः प्रसर्पन्ति स्फुलिङ्गवत् .
 करणानि समस्तानि यथास्वं विषयं प्रति .. ११..

દેહસ્ય મધ્યમં સ્થાનં મૂલાધાર ઇતીર્યતે .
 ગુદાતુ દ્વયડ્ગુલાદૂર્ધ્વં મેદ્રાતુ દ્વયડ્ગુલાદધઃ .. ૧૨..
 ત્રિકોણોડધોમુખાગ્રશ્ચ કન્યકાયોનિસન્નિભઃ .
 યત્ર કુણ્ડલિની નામ પરાશક્તિઃ પ્રતિષ્ઠિતા .. ૧૩..
 પ્રાણાગ્નિબિન્દુનાદાનાં સવિત્રી સા સરસ્વતી .
 મૂલાધારાગ્રકોણસ્થા સુષુમ્ના બ્રહ્મરન્ધ્રગા .. ૧૪..
 મૂલેડર્ધચ્છિન્નવંશાભા ષડાધારસમન્વિતા .
 તત્પાર્શ્વકોણયોજાતે દ્વે ઇડાપિડ્ગલે સ્થિતે .. ૧૫..
 નાડીચક્રમિતિ પ્રાહુઃ તસ્માન્નાડ્યઃ સમુદ્ગતાઃ .
 ગાન્ધારી હસ્તિજિહ્વા ચ નયનાન્તં પ્રધાવતઃ .. ૧૬..
 નાડીચક્રેણ સંસ્યૂતે નાસિકાન્તમુભે ગતે .
 નાભિમણ્ડલમાશ્રિત્ય કુક્કુટાણ્ડમિવ સ્થિતમ્ .. ૧૭..
 નાડીચક્રમિતિ પ્રાહુસ્તસ્માન્નાડ્યઃ સમુદ્ગતાઃ .
 પૂષા ચાલામ્બુષા નાડી કર્ણદ્વયમુપાશ્રિતે .
 નાડી શુક્લાહ્વયા તસ્માદ્ ભ્રૂમધ્યમુપસર્પતિ .. ૧૮..
 સરસ્વત્યાહ્વયા નાડી જિહ્વાન્તા વાક્રસારિણી .
 નાડી વિશ્વોદરી નામ ભુડ્ક્રોડન્નં સા ચતુર્વિધમ્ .. ૧૯..
 પીત્વા પયસ્વિની તોયં કણ્ઠસ્થા કુરુતે ક્ષુતમ્ .
 નાડીચક્રાત્સમુદ્ભૂતા નાડ્યસ્તિસસ્વધોમુખાઃ .. ૨૦..
 રાકા શુક્લં સિનીવાલી મૂત્રં મુચેત્કુહુર્મલમ્ .
 ભુક્તાન્નરસમાદાય શઙ્ખિની ધમની પુનઃ .. ૨૧..
 કપાલકુહરં ગત્વા મૂર્ધ્નિ સચિનુતે સુધામ્ .
 શતં ચૈકા ચ નાડ્યઃ સ્યુસ્તાસામેકા શિરોગતા .. ૨૨..
 તયોર્ધ્વમાયનુક્તઃ સ્યાદિતિ વેદાન્તશાસનમ્ .
 યદા બુદ્ધિગતૈઃ પુણ્યૈઃ પ્રેરિતેન્દ્રિયમાર્ગતઃ .. ૨૩..
 શબ્દાદીન્ વિષયાન્ ભુડ્ક્રો તદા જાગરિતં ભવેત્ .

संहतेष्विन्द्रियेषु जाग्रत्संस्कारजान्मुमान् .. २४..
 मानसान्विषयान्मुङ्क्ते स्वप्नावस्था तदा भवेत् .
 मनसोप्युपसंहारः सुषुप्तिरिति कथ्यते .. २५..
 तत्र मायासमाच्छन्नः सन्मात्रो वर्तते पुमान् .
 मूढो जडोऽज्ञ इत्येवं मायावेशात्प्रकाशते .. २६..
 सुषुप्तमस्वाप्समित्येवं प्रबोधसमये पुमान् .
 सञ्चिदान्दृश्यः सन् सम्यगेव प्रकाशते .. २७..
 इत्थं जाग्रत्समाविश्य भासमाने महेश्वरे .
 सूर्याद्योऽपि भासन्ते किमुतान्ये घटाद्यः .. २८..
 तस्मात्सत्ता स्फुरता च भावानामीश्वराश्रयात् .
 सत्यं ज्ञानमनन्तं च श्रुत्या ब्रह्मोपदिश्यते .. २९..
 जाग्रत्स्वप्नोद्भवं सर्वमसत्यं जडमन्धवत् .
 ईश्वरश्चाहमित्येवं भासते सर्वजन्तुषु .. ३०..
 निर्विकल्पश्च शुद्धश्च मलिनश्चेत्यहं त्रिधा .
 निर्विकल्पं परं ब्रह्म निर्धूताज्जिलकल्पनम् .. ३१..
 धूल्यन्धकारधूमाभ्रनिर्मुक्तगगनोपमम् .
 विवेकसमये शुद्धं देहादीनां व्यपोहनात् .. ३२..
 यथाऽन्तरिक्षं संक्षिप्तं नक्षत्रैः किञ्चिदीक्ष्यते .
 देहेन्द्रियादिसंसर्गान्मलिनं क्लृप्तीकृतम् .. ३३..
 यथाऽऽकाशं तमोऽदं स्फुरत्यनवकाशवत् .
 अहमित्यैश्वरं भावं यदा ज्ञवः प्रबुध्यते .. ३४..
 सर्वज्ञः सर्वकर्ता च तदा ज्ञवो भविष्यति .
 माययाधिकसम्मूढो विद्ययेशः प्रकाशते .. ३५..
 निर्विकल्पानुसंध्याने सम्यगात्मा प्रकाशते .
 अविद्याप्यतिरोधानव्यपाये परमेश्वरः .
 दक्षिणामूर्तिरूपोसौ स्वयमेव प्रकाशते .. ३६..

ઇતિ શ્રીદક્ષિણામૂર્તિસ્તોત્રાર્થપ્રતિપાદકે .
 પ્રબન્ધે માનસોલ્લાસે ચતુર્થોલ્લાસસંગ્રહઃ .. ૩૭..
 દેહં પ્રાણમપીન્દ્રિયાણ્યપિ ચલાં બુદ્ધિં ચ શૂન્યં વિદુઃ
 સ્ત્રીબાલાન્ધજડોપમાસ્ત્વહમિતિ ભ્રાન્તા ભૃશં વાદિનઃ .
 માયાશક્તિવિલાસકલ્પિતમહાવ્યામોહસંહારિણે
 તસ્મૈ શ્રી ગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે .. ૫..
 પ્રમાણમેકં પ્રત્યક્ષં તત્ત્વં ભૂતચતુષ્ટયમ્ .
 મોક્ષશ્ચ મરણાન્નાન્યઃ કામાર્થો પુરુષાર્થકૌ .. ૧..
 ન હિ ખલ્વીશ્વરઃ કર્તા પરલોકકથા વૃથા .
 દેહં વિનાડસ્તિ ચેદાત્મા કુમ્ભવદૃશ્યતાં પુરઃ .. ૨..
 હસ્વો દીર્ઘો યુવા બાલ ઇતિ દેહો હિ દૃશ્યતે .
 અસ્તિ જાતઃ પરિણતો વૃદ્ધઃ ક્ષીણો જસ્મૃતઃ .. ૩..
 ઇત્યેવમુક્તાઃ ષડ્ભાવવિકારા દેહસંશ્રયાઃ .
 વર્ણાશ્રમવિભાગશ્ચ દેહેષ્વેવ પ્રતિષ્ઠિતઃ .. ૪..
 જાતકર્માદિસંસ્કારો દેહસ્યૈવ વિધીયતે .
 શતં જીવેતિ દેહસ્ય પ્રયુજન્ત્યાશિષં શુભામ્ .. ૫..
 ઇતિ પ્રપચં ચાર્વાકો વંચયત્યત્પચેતનઃ .
 કેચિચ્છ્વસિમિ જીવામિ ક્ષુધિતોસ્મિ પિપાસિતઃ .. ૬..
 ઇત્યાદિપ્રત્યયબલાત્પ્રાણમાત્મેતિ મન્વતે .
 કેચિચ્છૃણોમિ પશ્યામિ જિઘ્રામ્યા સ્વાદયામ્યહમ્ .. ૭..
 ઇતીન્દ્રિયાણામાત્મત્વં પ્રતિયન્તિ તતોધિકમ્ .
 જાનામિપ્રત્યયબલાદ્બુદ્ધિરિત્યપરે જગુઃ .. ૮..
 માયાવ્યામૂઢચિત્તાનાં તેષાં દૂષણમુચ્યતે .
 દેહાદીનાં જડાર્થાનાં પાષાણવદનાત્મનામ્ .. ૯..
 કથં ભવેદહમ્ભાવઃ સમાવેશં વિનેશિતુઃ .
 દેહસ્તાવદયં નાત્મા દૃશ્યત્વાચ્ચ જડત્વતઃ .. ૧૦..

आत्मन्युत्पद्यते बुद्धिरात्मन्येव प्रलीयते .
 प्रागूर्ध्वं चासती बुद्धिः स्वयमेव न सिध्यति .. २४..
 ज्ञानाब्धेत्पूर्वपूर्वस्माद्दुत्तरोत्तरसम्भवः .
 युगपद्बहुबुद्धित्वं प्रसजयेत क्षणे क्षणे .. २५..
 बुद्ध्यन्तरं न जनयेन्नाशोत्तमसत्त्वतः .
 अेषां सद्घात आत्मा चेदेकदेशे पृथक्कृते .. २६..
 न चैतन्यं प्रसजयेत सद्घाताभावात्तस्तदा .
 भिन्नदृग्गत्यभिप्राये बहुचेतनपुञ्जितम् .. २७..
 सद्यो भिन्नं भवेदेतन्निष्क्रियं वा भविष्यति .
 देहस्यान्तर्गतोप्यात्मा व्याप्त अवेति बुध्यते .. २८..
 अणुप्रमाणश्चेदेष व्याप्नुयान्नाजिलं वपुः .
 देहप्रमाणश्चेन्न स्याद्बालस्य स्थविरादिता .. २९..
 देहवत्परिणामी चेत्तद्देव विनङ्क्ष्यति .
 कर्मणाम् परिणामेन किमिहस्त्यादिमूर्तिषु .. ३०..
 व्याप्तत्वात्प्रविशत्यात्मा घटादिष्वन्तरिक्षवत् .
 परमाणुप्रमाणेऽपि मनसि प्रतिभासते .. ३१..
 स्वप्ने चराचरं विश्वमात्मन्येव प्रतिष्ठितम् .
 देहादिष्वहमित्येवं भ्रमः संसारहेतुकः .. ३२..
 अन्तः प्रविष्टः शास्तेति मोक्षायोपादिशच्छ्रुतिः .
 अेवमेषा महामाया वादिनामपि मोहिनी .. ३३..
 यस्मात्साक्षात्कृते सद्यो लीयते च सदाशिवे .
 देहेन्द्रियासुहीनाय मानदूरस्वरूपिणे .
 ज्ञानानन्दस्वरूपाय दक्षिणामूर्तये नमः .. ३४..
 एति श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रार्थं प्रतिपादके .
 प्रबन्धे मानसोल्लासे पञ्चमोल्लाससङ्ग्रहः .. ३५..
 राहुग्रस्तदिवाकरेन्दुसदृशो मायासमाच्छादनात्

सन्मात्रः करणोपसंहरणतो योऽभूत्सुषुप्तः पुमान् .
प्रागस्वाप्समिति प्रबोधसमये यः प्रत्यभिज्ञायते
तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. ७..
स्वप्ने विश्वं यथाऽन्तस्थं जाग्रत्यपि तथेति चेत् .
सुषुप्तौ कस्य किं भाति कः स्थायी तत्र चेतनः .. १..
सर्वं च क्षणिकं शून्यं सर्वमेव स्वलक्षणम् .
सद्धातः परमाणूनां महाम्ब्वग्निसमीरणाः .. २..
मनुष्यादिशरीराणि स्कन्धपञ्चकसंहतिः .
स्कन्धाश्च रूपविज्ञानसंज्ञासंकारवेदनाः .. ३..
रूप्यन्त एति रूपाणि विषयाश्चेन्द्रियाण्यपि .
विषयेन्द्रिययोर्ज्ञानं विज्ञानस्कन्ध उच्यते .. ४..
संज्ञागुणक्रियाजातिविशिष्टप्रत्ययात्मिका .
पञ्चा कल्पना प्रोक्ता संज्ञास्कन्धस्य सौगतैः .. ५..
गवां गौरिति संज्ञोक्ता जातिर्गोत्वं तु गोगतम् .
गुणाः शुक्लाद्यस्तस्य गच्छत्याधास्तथा .. ६..
शृङ्गी चतुष्पात्लाङ्गूली विशिष्टप्रत्ययो ह्यसौ .
एवं पञ्चविधा क्लृप्तः संज्ञास्कन्ध एतीर्यते .. ७..
रागाद्याः पुण्यपापे च संस्कारस्कन्ध उच्यते .
सुप्तं दृप्तं च मोक्षश्च स्कन्धः स्याद्धेदनाह्वयः .. ८..
पञ्चम्येव स्कन्धेभ्यो नान्य आत्मास्ति कश्चन .
न कश्चदीश्वरः कर्ता स्वगतातिशयं जगत् .. ९..
स्कन्धेभ्यः परमाणुभ्यः क्षणिकेभ्योऽभिजायते .
पूर्वपूर्वक्षणैव क्षणः स्याद्दुत्तरोत्तरः .. १०..
पूर्वस्मादेव हि ज्ञानाज्जायते ज्ञानमुत्तरम् .
स एवायमिति ज्ञानं सेयं ज्वालेव विभ्रमः .. ११..
अस्ति भातीतिधीभ्रान्तेरात्मानात्मसु कल्पते .

હાનોપાદાનરાહિત્યાદાકાશઃ કિં પ્રકાશતે .. ૧૨..
 ઇત્યેવં બૌદ્ધસિદ્ધાન્તી ભાષમાણો નિષિદ્ધ્યતે .
 શૂન્યં ચેજજગતો હેતુઃ જગદેવ ન સિદ્ધ્યતિ .. ૧૩..
 ઘટઃ શૂન્યઃ પટઃ શૂન્યઃ ઇતિ કૈઃ પ્રતિપાદ્યતે .
 નૈવ ભાસેત શૂન્યં ચેજજગન્નરવિષાણવત્ .. ૧૪..
 વસ્ત્વર્થા કિમુપાદ્યદ્દાર્થઃ કિં પરિત્યજેત્ .
 કો વિદધ્યાન્નિષિદ્ધ્યેદ્દા શૂન્યત્વાત્સ્વસ્ય ચાત્મનઃ .. ૧૫..
 અવસીદેન્નીરાકૂતં તસ્માત્સર્વમિદં જગત્ .
 સ્કન્ધાનાં પરમાણૂનાં ન સદ્ધાતયિતાસ્તિ ચેત્ .. ૧૬..
 સદ્ધાતો ન વિના હેતું જડા ઘટપટાદયઃ .
 મહાનુભાવો ભૂયાસમિતિ ભ્રાન્તશ્ચ મન્યતે .. ૧૭..
 આત્માપલાપકો બૌદ્ધઃ કિમર્થં ચરતિ વ્રતમ્ .
 પ્રત્યભિજ્ઞા યદિ ભ્રાન્તિઃ ભોજનાદિ કથં ભવેત્ .. ૧૮..
 ઇષ્ટસાધનમેવૈતદન્નં ગતદિનાન્નવત્ .
 ઇતિ નિશ્ચિત્ય બાલોડપિ ભોજનાદૌ પ્રવર્તતે .. ૧૯..
 અવકાશપ્રદાતૃત્વમાકાશાર્થક્રિયા યથા .
 તથૈવાર્થક્રિયા પુંસઃ કર્તૃત્વજ્ઞાતૃતાદિકા .. ૨૦..
 સુષુપ્તિસમયેપ્યાત્મા સત્યજ્ઞાનસુખાત્મકઃ .
 સુખમસ્વાપ્સમિત્યેવં પ્રત્યભિજ્ઞાયતે યતઃ .. ૨૧..
 પ્રત્યભિજ્ઞાયત ઇતિ પ્રયોગઃ કર્મકર્તરિ .
 આત્મા સ્વયંપ્રકાશાત્વાજ્ઞાનાત્યાત્માનમાત્મના .. ૨૨..
 સુષુપ્તૌ માયયા મૂઢઃ જડોચ્ચ ઇતિ લક્ષ્યતે .
 અપ્રકાશતયા ભાતિ સ્વપ્રકાશતયાપિ ચ .. ૨૩..
 જડાત્મનિ ચ દેહાદૌ સાક્ષાદીશો વિવિચ્યતે .
 એષૈવ મોહિની નામ માયાશક્તિર્મહેશિતુઃ .. ૨૪..
 મોહાપોહઃ પ્રમાણાં મોક્ષ ઇત્યભિધીયતે .

अवस्थात्रयनिर्मुक्तो द्रोषद्विभिरनाविलः .. २५..
 षष्ठीक एव समात्रो न्यग्रोधकणिकोपमः .
 बाह्याबाह्यदणोन्मुक्तकदलीकन्दसन्निभः .. २६..
 निरंशो निर्विकारश्च निराभासो निरञ्जनः .
 पुरुषः केवलः पूर्णः प्रोच्यते परमेश्वरः .. २७..
 वाचो यत्र निवर्तन्ते मनो यत्र विलीयते .
 अेकीभवन्ति यत्रैव भूतानि भुवनानि च .. २८..
 समस्तानि च तत्त्वानि समुद्रे सिन्धवो यथा .
 कः शोकस्तत्र को मोह अेकत्वमनुपश्यतः .. २९..
 वाच्यवाचकरूपत्वात्सविकल्पोपि सन्नयम् .
 दृष्टादीनां व्यपोहेन सम्भवेनिर्विकल्पकम् .. ३०..
 असन्नेव भवेद्विद्वानसद्ब्रह्मेति वेद चेत् .
 अस्ति ब्रह्मेति चेद्वेद सन्तेमेनं ततो विदुः .. ३१..
 एति श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रार्थप्रतिपादके .
 प्रबन्धे मानसोल्लासे षष्ठोल्लासस्य सङ्ग्रहः .. ३२..
 बाल्याद्विष्वपि जाग्रदादिषु तथा सर्वास्ववस्थास्वपि
 व्यावृत्तास्वनुवर्तमानमहमित्यन्तः स्फुरन्तं सदा .
 स्वात्मानं प्रकटीकरोति भजतां यो मुद्रया भद्रया
 तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. ७..
 प्रत्यभिज्ञाबलादात्मा स्थायी निर्धार्यते यदि .
 का नाम प्रत्यभिज्ञैषा किं वा तस्याः प्रयोजनम् .. १..
 प्रत्यक्षादिप्रमाणेषु प्रत्यभिज्ञा न पठ्यते .
 कथं तस्याः प्रमाणत्वमिति पृच्छन् प्रबोध्यते .. २..
 भातस्य कस्य चित्पूर्वं भासमानस्य साम्प्रतम् .
 सोऽयमित्यनुसन्धानं प्रत्यभिज्ञानमुच्यते .. ३..
 तद्देशकालाकारादीनवधूयानुषङ्गकान् .

यथैकं वस्त्वनुस्यूतं सोऽयमित्यभिधीयते .. ४..
 मायानुष्ङ्गसंज्ञातकिञ्चिज्ज्ञत्वाद्यपोहनात् .
 सर्वज्ञत्वादिविज्ञानं प्रत्यभिज्ञानमात्मनः .. ५..
 पूर्वजन्मानुभूतार्थस्मरणान्मृगशाब्दः .
 जननीस्तन्यपानाय स्वयमेव प्रवर्तते .. ६..
 तस्मान्निश्चीयते स्थायीत्यात्मा देहान्तरेष्वपि .
 स्मृतिं विना न घटते स्तन्यपानं शिशोर्यतः .. ७..
 पूर्वत्रानुभवे काले स्मृतिकाले परत्र सन् .
 आत्मा संस्काररूपेण स्मरत्यर्थं स्वनिष्ठितम् .. ८..
 प्रत्यभिज्ञेति भावानां स्मृतिश्चेदभिधीयते .
 आत्मस्थैर्ये प्रमाणात्वं स्मृतिश्च प्राप्नुयात्कथम् .. ९..
 स्मृतौ प्रकाशो नार्थस्य न चाप्यर्थस्य निश्चयः .
 न चाप्यर्थानुभवयोरङ्गुल्योरिव सम्भवेत् .. १०..
 नानुभूतिविशिष्टस्य पदार्थस्य च दृष्टवत् .
 सर्वत्राप्येवमित्येवं प्रसङ्गादिति चेच्छृणु .. ११..
 प्राक्तनानुभवे नष्टे तदवष्टम्भसम्भवात् .
 संस्कारसंज्ञात्सामग्र्यात् पौरुषाज्जायते स्मृतिः .. १२..
 आवेद्यानुभवे नष्टे तदीयं विषयं प्रति .
 अनुभावकमात्मानं बोधयत्यनपायिनम् .. १३..
 विषये च प्रमुषिते नष्टे वाऽनुभवे सति .
 स्वविश्रान्तं स्मरत्यर्थं देवोऽप्रमुषितः सदा .. १४..
 प्रमोषणं प्रमाणां मायया तमसा कृतम् .
 मायाविधौ प्रमोः शक्ती भानोश्छायाप्रमोपमे .. १५..
 अर्थानाच्छेद्येन्माया विद्या व्याक्षिप्य दर्शयेत् .
 प्रत्यभिज्ञैव सर्वेषां प्रमाणानां च साधनम् .. १६..
 ईश्वरोन्योऽहमप्यन्य एति विच्छेदकारिणीम् .

व्याक्षिप्य विधेया मायामीश्वरोहमिति स्मृतिः .. १७..
 षष्पत्रकाशो(भूटीशो मायायवनिकावृतः .
 सम्यगावरणापाये सहस्रांशुरिव स्फुरेत् .. १८..
 न कारणानां व्यापारः प्रमाणानां न वा पुनः .
 प्रत्यभिज्ञापनं नाम मोहापसरणं परम् .. १९..
 यावन्ति सन्ति मानानि व्यवहारप्रवृत्तये .
 तेषां मोहापसरणाद्व्यपारोऽन्यो न विद्यते .. २०..
 जडानृतपरिच्छिन्नदेहधर्माश्चिदात्मनि .
 सत्यज्ञानसुषुप्तात्मत्वं मोहादेहेऽपि कल्पते .. २१..
 शुक्तौ रजतमित्येवं यथा व्यामुह्यतेऽन्यथा .
 सत्येव रूष्यं चेत्दाति विलयस्ते न सिध्यति .. २२
 नात्यन्तासत्प्रकाशेत नरशृङ्गादिवत्क्वचित् .
 कान्ताकरादौ रजतमिति स्यात्स्मरणं भ्रमे .. २३..
 तेनेहं तुल्यमित्येवं स्यात्सादृश्याद्येहि भ्रमः .
 पीतः शङ्खो गुडस्तिक्त एत्यादौ नास्ति तुल्यता .. २४..
 तादात्म्येन स्फुरति चेद्रजतत्वेन शुक्तिका .
 विभ्रमो निरधिष्ठानो बाधो निरवधिर्भवेत् .. २५..
 बुद्धिस्थितं चेद्रजतं बाह्यत्वेन प्रतीयते .
 गुजादौ ज्वलनारोपे देहाहः प्रसज्यते .. २६..
 युक्तिहीनप्रकाशत्वाद् भ्रान्तेर्न ह्यस्ति लक्षणम् .
 यदि स्याल्लक्षणं किञ्चिद् भ्रान्तिरेव न सिध्यति .. २७..
 जलयन्द्रवदेकस्मिन्निर्भये रज्जुसर्पवत् .
 प्रतीयते यथा स्वर्णे कारणे कटकादिवत् .. २८..
 उपात्ते रूष्यवच्छुक्तौ व्याप्ते यक्षपुरीव जे .
 रश्म्यम्बुवत्स्फुरदूपे स्थाणौ चोरवदक्रिये .. २९..
 असत्कल्पमिदं विश्वमात्मन्यारोप्यते भ्रमात् .

स्वयंप्रकाशं सद्वृषं भ्रान्तिबाधविवर्जितम् .. 30..
 प्रत्यभिज्ञायते वस्तु प्राग्वन्मोहे व्यपोहिते .
 देहाद्युपाधौ निर्धूते स्यादात्मैव महेश्वरः .. 31..
 स्मृतिः प्रत्यक्षमैतिह्यमित्यादीन्यपरास्यपि .
 प्रमाणान्याप्तवागाह प्रत्यभिज्ञाप्रसिद्धये .. 32..
 एति श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रार्थप्रतिपादके .
 प्रबन्धे मानसोल्लासे सप्तमोल्लाससङ्ग्रहः .. 33..
 विश्वं पश्यति कार्यकारणतया स्वस्वामिसंबन्धतः
 शिष्याचार्यतया तथैव पितृपुत्राद्यात्मना भेदतः .
 स्वप्ने जाग्रति वा शेष पुरुषो मायापरिभ्रामितः
 तस्मै श्री गुरुमूर्तये नम एतं श्रीदक्षिणामूर्तये .. ८..
 प्रकाशव्यतिरेकेण पदार्थः कोऽपि नास्ति चेत् .
 परमार्थोपदेशान्तो व्यवहारः कथं भवेत् .. १..
 कस्य बन्धश्च मोक्षश्च बन्ध्यते केन हेतुना .
 मायया लक्षणं किं स्यादित्येवं परिपृच्छतः .. २..
 प्रश्नः स्यादुत्तरं वक्तुं प्रतिपत्तुं सुप्तेन च .
 उक्तोर्थः सप्तभिः श्लोकैः पुनः संक्षिप्य कथ्यते .. 3..
 पौनरुक्त्यं न दोषोऽत्र शब्देनार्थेन वा भवेत् .
 अभ्यासेन गरीयस्त्वमर्थस्य प्रतिपाद्यते .. ४..
 स्वयंप्रकाशे सद्वृषेऽप्येकस्मिन्परमेश्वरे .
 कार्यकारणसम्बन्धाद्यनेकविधकल्पना .. ५..
 राहोः शिरः सुषिः ञस्य ममात्मा प्रतिमावपुः .
 एत्यादिकल्पना तुल्या न पृथग्वस्तुगोचरा .. ६..
 उपास्योपासकत्वेन गुरुशिष्यक्रमेण च .
 स्वामिभृतादिश्लेषेण क्रीडति स्वेच्छयेश्वरः .. ७..
 पितरं प्रति पुत्रो यः पुत्रं प्रति पितैव सः .

એક એવ હિ નાનેવ કલ્પ્યતે શબ્દમાત્રતઃ .. ૮..
 તસ્માત્પ્રકાશ એવાસ્તિ પરમાર્થનિરૂપણે .
 ભેદપ્રતીતિર્મિથ્યૈવ માયયાડડત્મનિ કલ્પિતા .. ૯..
 મિથ્યાત્વં નામ બાધ્યત્વં સમ્યગ્જ્ઞાનોદયે સતિ .
 શિષ્યાચાર્યોપદેશાદિ સ્વપ્નવત્પ્રતિભાસતે .. ૧૦..
 મિથ્યાભૂતોડપિ વેદાન્તઃ સત્યમર્થં પ્રબોધયેત્ .
 દેવતાપ્રતિભાવચ્ચ ચિત્રવત્પ્રતિબિમ્બવત્ .. ૧૧..
 સર્વોડપિ વ્યવહારોડયં માયયા પરિજૃમ્ભણમ્ .
 સુષુપ્તિસદૃશી માયા સ્વપ્રબોધેન બાધ્યતે .. ૧૨..
 યુક્તિહીનપ્રકાશસ્ય સંજ્ઞા માયેતિ કથ્યતે .
 નાસતી દૃશ્યમાના સા બાધ્યમાના ન વા સતી .. ૧૩..
 ન પ્રકાશાદિયં ભિન્ના છાયેવાર્કસ્ય તામસી .
 ન ચાભિન્ના જડત્વેન વિરોધાન્નોભયાત્મિકા .. ૧૪..
 સ્વહેત્વવયવાભાવાન્નેયં સાવયવોચ્યતે .
 ન ચાવયવહીના સા કાર્યેષ્વવયવાન્વિતા .. ૧૫..
 અવિચારિતસિદ્ધેયં માયાવેશ્યાવિલાસિની .
 પુરુષં વચયત્યેવ મિથ્યાભૂતૈઃ સ્વવિભ્રમૈઃ .. ૧૬..
 ન તસ્યા મૂલવિચ્છેદમભિવાદ્યતિ કેચન .
 તેષાં પક્ષે કથં મોક્ષો મનસઃ સમ્ભવિષ્યતિ .. ૧૭..
 તિસ્રોપ્યવસ્થા મનસો જાગ્રત્સ્વપ્નસુષુપ્તયઃ .
 ચક્રવત્પરિવર્તન્તે ભેદભ્રાન્ત્યેકહેતવઃ .. ૧૮..
 તાભિઃ કરોતિ કર્માણિ પુનસ્તૈર્બધ્યતે મનઃ .
 મનસઃ કેવલઃ સાક્ષી ભાનુવત્પુરુષઃ પરઃ .. ૧૯..
 યથા પ્રાણિકૃતૈર્કઃ કર્મભિર્નૈવ બધ્યતે .
 તથા મનઃકૃતૈરાત્મા સાક્ષિત્વાન્નૈવ બધ્યતે .. ૨૦..
 આત્મા કરોતિ કર્માણિ બધ્યતે મુચ્યતે ચ તૈઃ .

ઇત્યૌપચારિકી ક્લૃપ્તિભ્રમમાત્રૈવ કેવલમ્ .. ૨૧..
 ધૂમાભ્રધૂલીનીહારૈસ્પૃષ્ટોડપિ દિવાકરઃ .
 યથા ઇન્ન ઇવાભ્રાતિ તથૈવાત્માડપિ માયયા .. ૨૨..
 યથા લીલાવશાત્કશ્ચિદ્ભ્રામ્યમાણઃ કુમારકઃ .
 ભ્રમતત્પશ્યતિ જગત્ શતચન્દ્રં નભઃસ્થલમ્ .. ૨૩..
 તથૈવ માયયા જીવો ભ્રામિતો વાસનાવશાત્ .
 નાનાકારમિદં વિશ્વં ભ્રમમાણં ચ પશ્યતિ .. ૨૪..
 સંસૃજ્ય મનસા દેવઃ સંસરન્નિવ લક્ષ્યતે .
 યથાડર્કો જલસંસર્ગાચ્ચલન્નાનેવ લક્ષ્યતે .. ૨૫..
 યોગાભ્યાસવશાદૈન મનો નિર્વિષયં કૃતમ્ .
 નિવૃત્તઃ સ પુમાંસદ્યો જીવન્મુક્તો ભવિષ્યતિ .. ૨૬..
 દ્વા સુપર્ણો ચ સયુજાભવન્માયયા શિવઃ .
 અજામેકાં જુષન્નેકો નાનેવાસીદિતિ શ્રુતિઃ .. ૨૭..
 ઇતિ શ્રીદક્ષિણામૂર્તિસ્તોત્રાર્થપ્રતિપાદકે .
 પ્રબન્ધે માનસોલ્લાસે અષ્ટમોલ્લાસસડ્ગ્રહઃ .. ૨૮..
 ભૂરભ્રમાંસ્યનલોડનિલોડમ્બરમહર્નાથો હિમાંશુઃ પુમાન્
 ઇત્યાભ્રાતિ ચરાચરાત્મકમિદં યસ્યૈવ મૂર્ત્યષ્ટકમ્ .
 નાન્યત્કિચન વિદ્યતે વિમૃશતાં યસ્માત્પરસ્માદ્દિભોઃ
 તસ્મૈ શ્રી ગુરુમૂર્તયે નમ ઇદં શ્રીદક્ષિણામૂર્તયે .. ૯..
 કથમેવંવિધા માયા નિવર્તેતેતિ પૃચ્છતઃ .
 ઈશ્વરોપાસનારૂપસ્તદુપાયઃ પ્રકીર્ત્યતે .. ૧..
 ષટ્ત્રિંશત્તત્ત્વરૂપાસુ પરમેશ્વરમૂર્તિષુ .
 પ્રત્યક્ષેણોપલભ્યન્તે સર્વૈરપ્યષ્ટમૂર્તયઃ .. ૨..
 અમેયાસુ મનઃ ક્ષિપ્રમારોદું નાર્હતીત્યતઃ .
 મૂર્ત્યષ્ટકમર્યા બ્રૂત ગુરુઃ સર્વાત્મભાવનામ્ .. ૩..
 વિરાટ્છરીરે બ્રહ્માણ્ડે પ્રાણિનામપિ વિગ્રહે .

षट्त्रिंशत्तत्त्वसङ्घातः सर्वत्राप्यनुवर्तते .. ४..
 व्याप्तिर्व्यष्टिशरीरेऽस्मिन्नसो व्यष्टिरूपिणः .
 तस्मात्सर्वात्मकमिदं स्वशरीरं विचिन्तयेत् .. ५..
 व्यष्ट्युपासनया पुंसः समष्टिव्याप्तिमाप्नुयात् .
 उपसंक्रामतीत्येवं दशकृत्व उपादिशत् .. ६..
 ब्रह्माण्डस्योदरे लोकाः सप्तभूरादयः स्मृताः .
 मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तेष्वाधारेषु वसन्ति ते .. ७..
 वीणादण्डो महामेरुस्थीनि कुलपर्वताः .
 गङ्गा तु पिङ्गाणा नाडी यमुनेऽा प्रकीर्तिता .. ८..
 सरस्वती सुषुम्नोक्ता नाड्योन्याः पुण्यनिम्नगाः .
 द्वीपाः स्युर्धातवः सप्त स्वेदबाष्पादयोष्ययः .. ९..
 मूले तिष्ठति कालाग्निरस्थिमध्ये च बाऽवः .
 वैद्युतोग्निः सुषुम्नायां पार्थिवो नाभिमाण्डले .. १०..
 हृदि तिष्ठति सूर्याग्निः कपाले चन्द्रमाण्डलम् .
 नक्षत्राण्यपराण्याहुर्नेत्रादीनीन्द्रियाण्यपि .. ११..
 धार्यन्ते वायुमिर्लोकाः यथा प्रवहणादिभिः .
 प्राणादिभिर्दशविधैर्धार्यते वायुमिर्वपुः .. १२..
 प्राप्येऽापिङ्गणे प्राणो मूलात्सूर्यस्वरूपतः .
 नासिकाभ्यां बहिर्गत्वा लीयते द्विषडङ्गुले .. १३..
 अष्टाङ्गुणेन सोमात्मा नाडीभ्यामन्तराविशत् .
 मलमूत्रमरुच्छुकाण्यपानो विसृजेद्बहिः .. १४..
 अग्नीषोममयो मूत्वा सुषुम्नारन्ध्रमाश्रितः .
 आब्रह्मरन्ध्रमुद्गच्छन्नुदानो वर्धते स्वयम् .. १५..
 व्यापयेद्गुणेषु व्यानो मुक्तान्नरसमन्वहम् .
 सन्धुक्षाणं समानस्तु कायाग्नेः कुरुते सदा .. १६..
 नागो हिककाकरः कूर्मो निमेषोन्मेषकारकः .

ક્ષુતં કરોતિ કૃકરો દેવદત્તો વિજૃમ્ભણમ્ .. ૧૭..
 સ્થૌલ્યં ધનજયઃ કુર્યાન્મૃતં ચાપિ ન મુચ્યતિ .
 આકાશો બહિરપ્યન્તરવકાશં પ્રયચ્છતિ .. ૧૮..
 ચન્દ્રાર્કૌ કાલનેતારૌ પ્રાણાપાનૌ શરીરિણામ્ .
 સાક્ષી પુરુષ ઇત્યેવં મૂર્ત્યષ્ટકમિદં વપુઃ .. ૧૯..
 સમનસ્કમિદં યોગી સેવમાન ઉપાસનમ્ .
 અષ્ટાઙ્ગયોગયુક્તઃ સન્નમનસ્કં સ ગચ્છતિ . ૨૦..
 મનઃ પ્રસાદઃ સન્તોષો મૌનમિન્દ્રિયનિગ્રહઃ .
 દયા દાક્ષિણ્યમાસ્તિક્યમાર્જવં માર્દવં ક્રમા .. ૨૧..
 ભાવશુદ્ધિરહિંસા ચ બ્રહ્મચર્યં સ્મૃતિર્ધૃતિઃ .
 ઇત્યેવમાદ્યોન્યે ચ મનઃ સાધ્યા યમાઃ સ્મૃતાઃ .. ૨૨..
 સ્નાનં શૌચં કૃતુઃ સત્યં જપો હોમશ્ચ તર્પણમ્ .
 તપો દાનં તિતિક્ષા ચ નમસ્કારઃ પ્રદક્ષિણમ્ .. ૨૩..
 વ્રતોપવાસાદ્યાશ્ચાન્યે કાયિકા નિયમાઃ સ્મૃતાઃ .
 સ્વસ્તિકં ગોમુખં પદ્યં હંસાપ્યં બ્રાહ્મમાસનમ્ .. ૨૪..
 નૃસિંહં ગરુડં કૂર્મં નાગાપ્યં વૈષ્ણવાસનમ્ .
 વીરં મયૂરં વજ્રાપ્યં સિદ્ધાપ્યં શૈલમાસનમ્ .. ૨૫..
 યોન્યાસનં વિદુઃ શાક્તં શૈવં પશ્ચિમતાનકમ્ .
 નિરાલમ્બનયોગસ્ય નિરાલમ્બનમાસનમ્ .. ૨૬..
 નિરાલમ્બતયા ધ્યાનં નિરાલમ્બઃ સદાશિવઃ .
 રેચકઃ પૂરકશ્ચૈવ કુમ્ભકઃ પ્રાણસંયમઃ .. ૨૭..
 ઇન્દ્રિયાણાં સમસ્તાનાં વિષયેભ્યો નિવારણમ્ .
 પ્રત્યાહાર ઇતિ પ્રોક્તં પ્રત્યાહારાર્થવેદિભિઃ .. ૨૮..
 આધારે ક્વાપિ મનસઃ સ્થાપનં ધારણોચ્યતે .
 બ્રહ્મવિષ્ણુશિવાદીનાં ચિન્તા ધ્યાનં પ્રચક્ષતે .. ૨૯..
 ધ્યાનાદસ્પન્દનં બુદ્ધેઃ સમાધિરભિધીયતે .

अमनस्कसमाधिस्तु सर्वचिन्ताविवर्जितम् .. 30..
 चित्ते निश्चलतां याते प्राणो भवति निश्चलः .
 चित्तस्य निश्चलत्वाय योगं सध्यानमभ्यसेत् .. 31..
 आकुचनमपानस्य प्राणस्य च निरोधनम् .
 लम्बिकोपरि जिह्वायाः स्थापनं योगसाधनम् .. 32..
 चित्ते निश्चलतां याते प्राणे मध्यपथं गते .
 चिह्नान्येतानि जायन्ते पञ्चभूतजयात्पृथक् .. 33..
 मलमूत्रकफाल्पत्वमारोग्यं लघुता तनोः .
 सुगन्धः स्वर्ण[स्वर] वर्णत्वं प्रथमं योगलक्षणम् .. 34..
 कण्टकाग्रेष्वसङ्गत्वं जलपङ्केष्वमञ्जनम् .
 क्षुत्तृडादिसहिष्णुत्वं द्वितीयं योगलक्षणम् .. 35..
 बह्वन्नपानभोक्तृत्वमातपाग्निसहिष्णुता .
 दर्शनं श्रवणं दूरतृतीयं योगलक्षणम् .. 36..
 माण्डूकप्लवनं भूमौ मर्कटप्लवनं दुमे .
 आकाशगमनं चेति चतुर्थं योगलक्षणम् .. 37..
 ज्ञानं त्रिकालविषयमैश्वर्यमणिमादिकम् .
 अनन्तशक्तिमत्त्वं च पञ्चमं योगलक्षणम् .. 38..
 प्राणे सुषुम्नां संप्राप्ते नादोन्तः श्रूयतेष्टधा .
 धाण्टादुन्दुमिशङ्गाब्धिवीणावेण्वादितालवत् .. 39..
 तनूनपात्तटित्तरातारेशतपनोपमम् .
 ब्रह्मनाडी गते प्राणे बिम्बरूपं प्रकाशते .. 40..
 श्वासाश्चरन्ति यावन्तो मनुष्यस्य दिनं प्रति .
 तावन्ति योजनान्यर्कः श्वासेश्वासे प्रधावति .. 41..
 अेकविंशतिसाहस्रं षट्छतं श्वाससङ्ख्यया .
 सोऽहमित्युच्यतेत्यात्मा मन्त्रं प्रत्यहमायुषे .. 42..
 सकारं च इकारं च लोपयित्वा प्रयोजयेत् .

सन्धिं वै पूर्वरूपाप्यं ततोऽसौ प्राणवो भवेत् .. ४३..
अकारश्चाप्युकारश्च मकारो बिन्दुनाटकौ .
पञ्चाक्षराण्यमून्याहुः प्राणवस्थानि पण्डिताः ..
ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्चापीश्वरश्च सदाशिवः .
तेष्वक्षरेषु तिष्ठन्ति षट्त्रिंशत्तत्त्वसंयुताः .. ४५..
गुरुप्रसादात्सामते योगमष्टाङ्गलक्षणम् .
शिवप्रसादात्सामते योगसिद्धिं च शाश्वतीम् .. ४६..
सन्धिदानन्दरूपाय बिन्दुनादान्तरात्मने .
आदिमध्यान्तशून्याय गुरुणां गुरवे नमः .. ४७..
एति श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रार्थप्रतिपादके .
प्रबन्धे मानसोल्लासे नवमोल्लाससङ्ग्रहः .. ४८..
सर्वात्मत्वमिति स्फुटीकृतमिदं यस्माद्यमुष्मिंस्तवे
तेनास्य श्रवणात्तदर्थमननाद्भयानाभ्य संकीर्तनात् .
सर्वात्मत्वमहाविभूतिसहितं स्यादीश्वरत्वं स्वतः
सिद्ध्येत्तत्पुनरष्टधा परिणतं चैश्वर्यमव्याहतम् .. १०..
परिच्छिन्नमहम्भावं परित्यज्यानुषङ्गिकम् .
पूणाहम्भावलाभोस्य स्तोत्रस्य कुलमुच्यते .. १..
पुत्रपौत्रगृहक्षेत्रधनधान्यसमृद्धयः .
अर्वाचीनाश्च सिध्यन्ति स्वर्गपाताणभूमिषु .. २..
पाके प्रवर्तमानस्य शीतादिपरिहारवत् .
प्रासङ्गिकाश्च सिध्यन्ति स्तोत्रेणानेन सर्वदा .. ३..
अैश्वर्यमीश्वरत्वं हि तस्य नास्ति पृथक्स्थितिः .
पुरुषे धावमानेऽपि छाया तमनुधावति .. ४..
अनन्तशक्तिरैश्वर्यं निष्यन्दाश्चाणिमादयः .
स्वस्येश्वरत्वे संसिद्धे सिध्यन्ति स्वयमेव हि .. ५..
यदीयैश्वर्यविप्रुड्मिर्ब्रह्मविष्णुशिवादयः .

अैश्वर्यवन्तो शासन्ते स अेवात्मा सदाशिवः .. ५..
 पुष्पमानयता गन्धो विनेष्णामनुभूयते .
 पूर्णाह्रमावयुक्तेन परिष्णिना विभूतयः .. ७..
 अणिमा महिमा चैव गरिमा लधिमा तथा .
 प्राप्तिः प्राकाम्यमीशित्वं वशित्वं चाष्टसिद्धयः .. ८..
 अत्यन्तमणुषु प्राणिष्वात्मत्वेन प्रवेशनम् .
 अणिमासंज्ञमैश्वर्यं व्याप्तस्य परमात्मनः .. ९..
 ब्रह्माण्डादिशिवान्तायाः षट्त्रिंशत्तत्त्वसंज्ञेः .
 बहिश्च व्याप्यवृत्तित्वमैश्वर्यं महिमाह्वयम् .. १०..
 महामेरुसमाङ्गस्य समुद्धरणकर्मणि .
 लाघवे तूलतुल्यत्वं लधिमानं विदुर्बुधाः .. ११..
 परमाणुसमाङ्गस्य समुद्धरणकर्मणि .
 गुरवे मेरुतुल्यत्वं गरिमाणं विदुर्बुधाः .. १२..
 पातालवासिनः पुंसो ब्रह्मलोकावलोकनम् .
 प्राप्तिर्नाम महैश्वर्यं सुदुष्प्रापमयोगिनाम् .. १३..
 आकाशगमनादीनामन्यासं सिद्धिसम्पदाम् .
 स्वेष्णामात्रेण संसिद्धिः प्राकाम्यमभिधीयते .. १४..
 स्वशरीरप्रकाशेन सर्वार्थानां प्रकाशनम् .
 प्राकाश्यमिदमैश्वर्यमिति केचित्प्रयक्षते .. १५..
 स्वेष्णामात्रेण लोकानां सृष्टिस्थित्यन्तकर्तृता .
 सूर्यादिनां नियोक्तृत्वमीशित्वमभिधीयते .. १६..
 सलोकपालाः सर्वेऽपि लोकाः स्ववशवर्तिनः .
 तदैश्वर्यं वशित्वाप्यं सुलभं शिवयोगिनाम् .. १७..
 यस्त्वेवं ब्राह्मणो वेत्ति तस्य देवा वशे स्थिताः .
 किं पुनः क्षमापतिव्याघ्रव्याणस्त्रीपुरुषादयः .. १८..
 सर्वात्मभावसाम्राज्यनिरन्तरितयेतसाम् .

परिपक्वसमाधीनां किं किं नाम न सिध्यति .. १९..
स्तोत्रमेतत्पठेद्दीमान्सर्वात्मत्वं च भावयेत् .
अर्वाचीने स्पृहां मुक्त्वा कुले स्वर्गादिसम्भवे .. २०..
स्वर्गादिराज्यं साम्राज्यं मनुते न हि पण्डितः .
तदेव तस्य साम्राज्यं यत्तु स्वाराज्यमात्मनि .. २१..
सर्वात्मभावनावन्तं सेवन्ते सर्वसिद्धयः .
तस्मादात्मनि साम्राज्यं कुर्यान्नियतमानसः .. २२..
यस्य देवे परा भक्तिर्यथा देवे तथा गुरौ .
तस्यैते कथिता ह्यर्थाः प्रकाशन्ते महात्मनः .. २३..
प्रकाशात्मिक्या शक्या प्रकाशानां प्रभाकरः .
प्रकाशयति यो विश्वं प्रकाशोऽयं प्रकाशताम् .. २४..
एति श्रीदक्षिणामूर्तिस्तोत्रार्थप्रतिपादके .
प्रबन्धे मानसोल्लासे दशमोल्लाससङ्ग्रहः .. २५..
एति श्रीमच्छंकरभगवत्पादाचार्यकृत
दक्षिणामूर्तिस्तोत्रभावार्थवार्तिकं
सुरेश्वराचार्यकृतं समाप्तम् ..
ॐ तत सत ..